

Vlaanderen
is landbouw & visserij

SPERMACENTRA VARKENS RAPPORT 2015

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

////////////////////////////////////

SPERMACENTRA VARKENS

Jaarrapport 2015

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

Colofon

Samenstelling
Departement Landbouw en Visserij

Auteurs
An De Praeter
Eveline De Vidts
Karolien Thijs

Verantwoordelijk uitgever
Jules Van Liefveringhe, Secretaris-generaal Depotnummer

Depotnummer
D/2016/3241/185

Lay-out
Departement Landbouw en Visserij

Druk
Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren:
www.vlaanderen.be/publicaties

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Spermacentra in Vlaanderen	5
3	Evolutie stapel donorberen	7
3.1	Aantal eindberen	9
3.2	Aantal zeugenlijnberen	11
4	Productie van varkenssperma	12
4.1	Productie eindbeersperma	13
4.2	Productie zeugenlijnsperma	14
5	Aankoop van sperma in het buitenland	16
6	Gebruik van de geproduceerde dosissen	18
7	Belang van de spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij.....	21
8	Rol van het Departement Landbouw en Visserij.....	23
9	Besluit: algemene tendensen.....	24

1 INLEIDING

De activiteitenverslagen van de in Vlaanderen erkende wincentra voor varkenssperma brengen voor 2015 enkele opmerkelijke en misschien minder verwachte ontwikkelingen aan het licht. Net als de vorige uitgaven bevat het jaarrapport over de spermacentra varkens heel wat kengetallen, toelichting en duiding bij de activiteiten van de centra.

Alleen centra die zowel door de Vlaamse als door de federale overheid zijn erkend, mogen sperma van varkens verhandelen voor de inseminatie van zeugen. De Vlaamse overheid bepaalt de zoötechnische voorwaarden waaraan de beren moeten voldoen en de administratieve voorwaarden waaronder de winning en de handel van sperma van deze beren moet gebeuren. De federale overheid bepaalt de gezondheidsvereisten van de beren en de voorwaarden voor infrastructuur en uitrusting van de centra.

De centra worden van nabij opgevolgd en op basis van een risicoanalyse om de twee jaar minstens één keer bezocht door een deskundige van het Departement Landbouw en Visserij. In het voorjaar bezorgen de centra het Departement Landbouw en Visserij een gedetailleerd overzicht van de activiteiten van het afgelopen jaar. De resultaten van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 vindt u in dit rapport.

Dit rapport is geen wetenschappelijke studie, maar geeft wel de tendensen weer. Dankzij de gegevens die werden verzameld in de afgelopen jaren, wordt een goed beeld geschetst van de evolutie van de inseminaties in de Vlaamse zeugenhouderij. Het Departement Landbouw en Visserij dankt de bedrijfsleiders van de spermacentra voor het zorgvuldig verzamelen en ter beschikking stellen van deze informatie.

2 SPERMACENTRA IN VLAANDEREN

Vlaanderen telt 32 **wincentra voor varkenssperma**. 2 centra waren vorig jaar inactief; de gegevens in dit rapport over de productie en verkoop van dosissen sperma hebben daarom slechts betrekking op de 30 overige centra. Vijf centra hebben beren in productie op meerdere locaties, om zo de gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben, bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS-virus dat voortplantings- en ademhalingsproblemen veroorzaakt. PRRS-vrije beren worden in een afzonderlijke stal, meestal op een ander adres, gehuisvest. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt echter op één locatie. In dit rapport worden deze centra beschouwd als één spermacentrum.

In 2015 was er één **opslagcentrum voor varkenssperma** erkend. Dit type zoötechnische erkenning is geregeld in het Vlaams Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend wincentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de erkende wincentra moet het erkend opslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige fokkerijcertificaten of vereenvoudigde documenten bezorgen. Omwille van de anonimiteit zijn er geen afzonderlijke cijfers vermeld over dit centrum.

De geografische spreiding van de wincentra volgens provincie is weergegeven in tabel 1. Eén op twee actieve centra is gelegen in West-Vlaanderen. De overige centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen telt 6 centra, Antwerpen 4, Vlaams-Brabant 2 en Limburg 3. De lijst van erkende centra en hun geografische spreiding is opgenomen in de bijlage bij dit rapport. De tendens van samenwerking tussen centra, waarbij sperma gewonnen in het ene centrum wordt verhandeld en verdeeld via een ander erkend centrum, houdt aan.

Provincie	Gemiddeld aantal beren per centrum	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	85	4	13%	341	15%
Limburg	35	3	10%	105	5%
Oost-Vlaanderen	49	6	20%	346	16%
VL-Brabant	6	2	7%	12	1%
West-Vlaanderen	94	15	50%	1.417	64%
Totaal	74	30	100%	2.221	100%

Tabel 1. Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Het aantal beren op een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het aantal door de centra opgegeven beren op 31 december 2015 geeft een momentopname van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport, zijn actieve donorberen. Quarantaineberen zijn niet meegeteld. Het gemiddeld aantal beren in de centra is licht gestegen, van 69 in 2014 naar 74 in 2015. De stijging situeert zich vooral in de provincie Antwerpen. Het gemiddelde aantal beren per centrum is er gestegen van 63 in 2014 naar 85 in 2015.

Het aantal centra, het totale aantal beren en het gemiddelde aantal beren per centrum volgens capaciteit van het centrum, is weergegeven in tabel 2.

In 2015 zijn er opnieuw 6 centra met meer dan 125 beren. In die centra zijn 58% van de beren gehuisvest. Hiermee is de daling die zich in 2014 voordeed, van 6 centra met meer dan 125 beren naar 4 centra, helemaal tenietgedaan. De categorie centra met 50 tot 74 beren omvat 6 centra, er is telkens één centrum verhuisd uit de categorie 25-49 en 75-99 beren.

Capaciteit centrum	Aantal Centra	Aantal beren	Gemiddeld aantal beren per centrum	%
0-24	11	118	11	5%
25-49	5	171	34	8%
50-74	6	366	61	16%
75-99	2	170	85	8%
100-124	1	113	113	5%
>125	6	1.283	214	58%
Totaal	31	2.221	72	100%

Tabel 2. Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum

3 EVOLUTIE STAPEL DONORBEREN

In de spermacentra zijn enkel stamboekberen en hybride beren toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ook is ingeschreven in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is volgens de Europese voorschriften. Een privéonderneming kan geen stamboek bijhouden.

Een **hybride beer** is een beer die afkomstig is van een doelbewuste kruising tussen:

- ▶ stamboekvarkens van verschillende rassen/stammen,
- ▶ of tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/stammen,
- ▶ of tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen behoort

en die ingeschreven is in een register. Dat register wordt bijgehouden door een privéonderneming, een vereniging of een organisatie, die erkend is volgens Europees gereguleerde voorschriften.

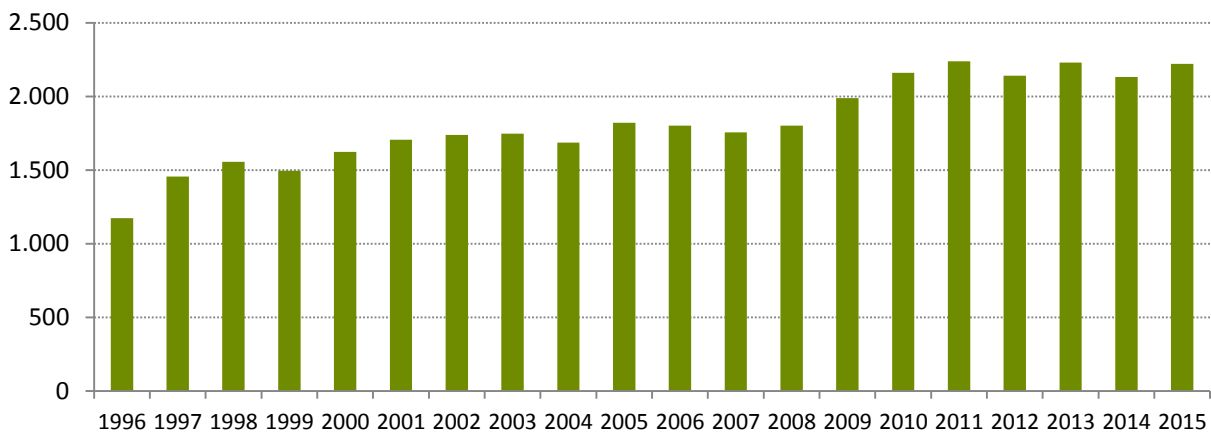
Voor elke ingeschreven beer moet een fokkerijcertificaat worden uitgereikt waarop alle beschikbare en gevalideerde gegevens over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren) zijn vermeld.

Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het fokkerijcertificaat, ter beschikking stellen.

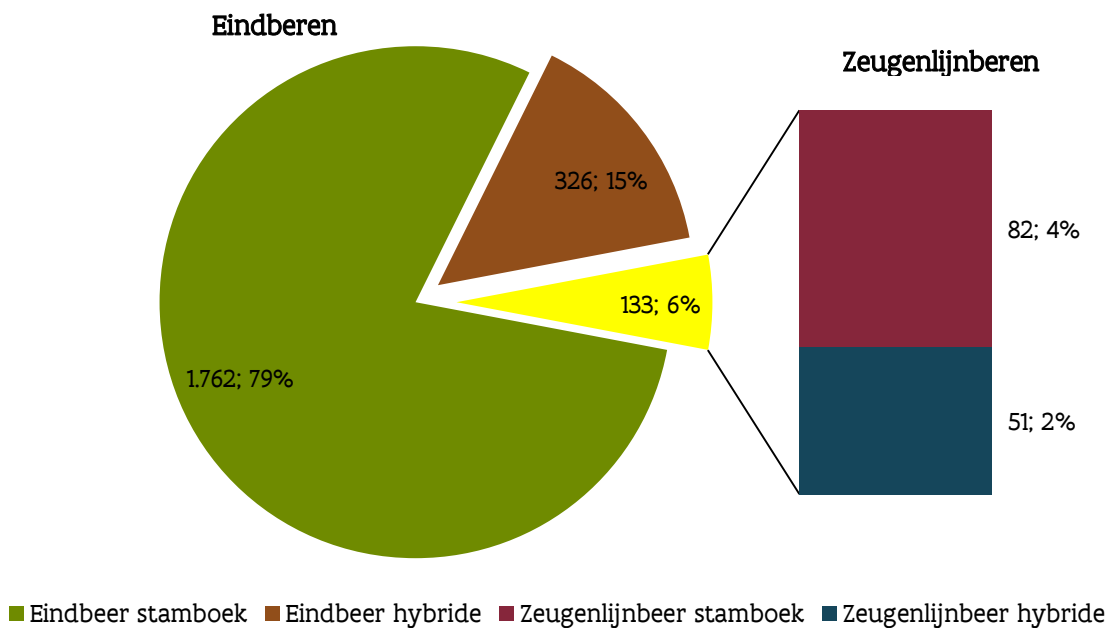
Beren worden vervolgens ingedeeld volgens het doel waarvoor ze worden gebruikt. Daarbij wordt het onderscheid gemaakt tussen de **eindbeer** en de **zeugenlijnbeer**. Eindberen (of berenlijn) zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnberen gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

In figuur 1 is de evolutie van het aantal beren in de wincentra weergegeven. Van 1997 tot 2000 nam het aantal beren toe van 1.457 naar 1.624. Tussen 2001 en 2008 bleef het aantal vrij stabiel tussen 1.700 en 1.800. Vanaf 2008 tot 2011 steeg het aantal beren met ongeveer 10% per jaar. Van 2011 tot 2015 kende het aantal beren beurtelings een stijging en een daling.

Figuur 1. Evolutie van het aantal beren vanaf 1996 tot 2015

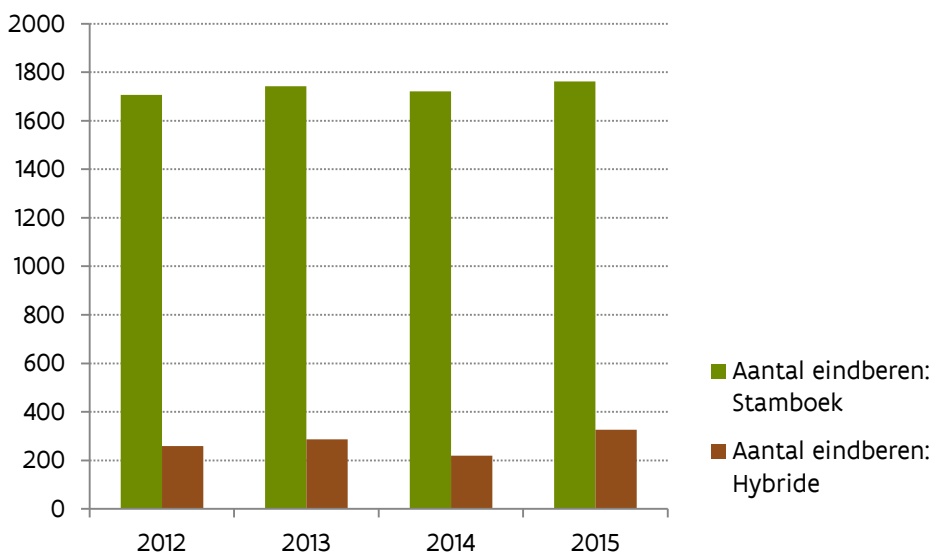

Figuur 2. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride

Figuur 2 geeft de verdeling stamboek en hybride weer van de totale berenpopulatie eindberen en zeugenlijnberen. De groep eindberen vertegenwoordigt 94% van de beren, een toename van 3% ten opzichte van 2014.

3.1 AANTAL EINDBEREN

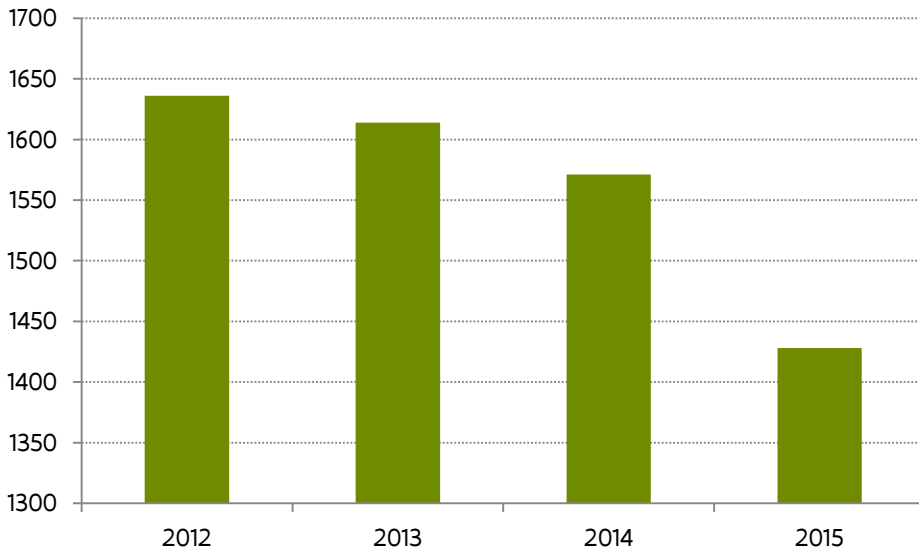
In figuur 3 is het aantal eindberen stamboek en hybride weergegeven van 2012 tot 2015. Bij de eindberen stamboek is er een stijging van 41 beren, bij de hybride eindberen zijn er 106 beren meer. De daling van 2014 is voor beide groepen gekenterd. Bij de eindberen hybride bedraagt de stijging bijna 50%.

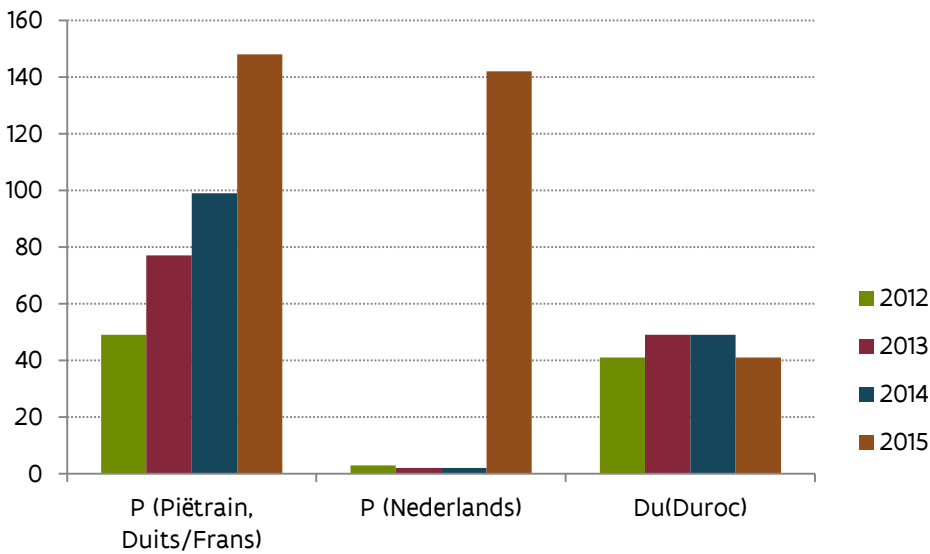
Figuur 3. Evolutie aantal eindberen stamboek en hybride van 2011 tot 2015

De eindberen zijn voornamelijk stamboekberen van het ras Piétrain: 1.428 zijn ingeschreven bij een Belgisch stamboek, 142 bij een Nederlands stamboek en 148 bij een Duits of Frans stamboek. De eindberen van het Nederlandse stamboek zijn van Belgische origine en werden voordien ingeschreven in het Vlaams Varkensstamboek. Daarnaast zijn er nog 2 donorberen van het ras Belgisch Landvarken. Het aantal Duroc beren is gedaald van 49 in 2014 naar 41 in 2015.

De evolutie van 2012 tot 2015 van het aantal Piétrain beren dat ingeschreven is in een Belgisch stamboek, het aantal Piétrain beren dat ingeschreven is in een Nederlands, Duits/Frans stamboek en het aantal Duroc beren, is weergegeven in figuur 4 en 5.

Figuur 4. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Belgisch stamboek

Figuur 5. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Duits/Frans of Nederlands stamboek (BelPi) en het aantal Duroc beren

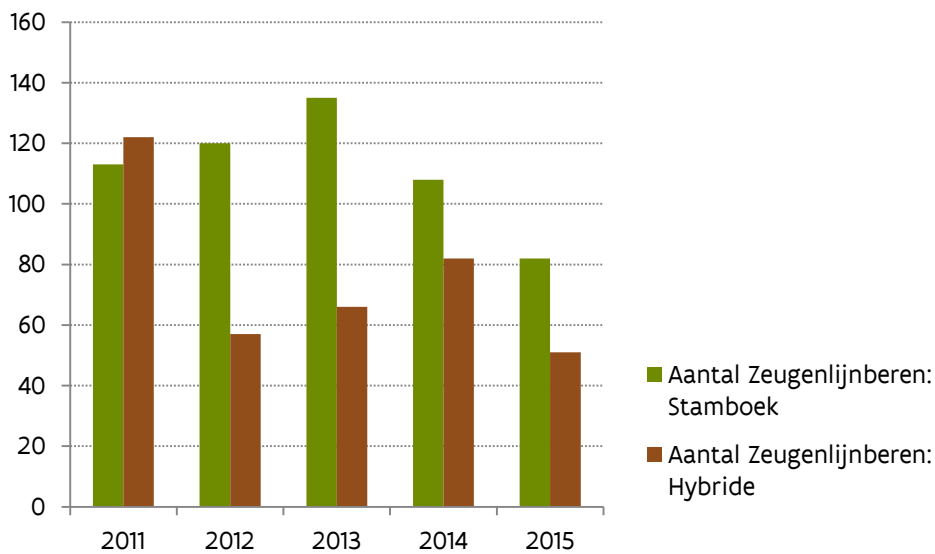
De 326 hybride eindberen zijn onder te verdelen in RA-SE Genetics (53 beren), PIC (51 beren), Topigs (24 beren), Hypor (28 beren), Gène+(159 beren) en Berkshire (3 beren). Het aantal beren van het Topigs fokprogramma is stabiel gebleven, bij de andere fokprogramma's zijn de aantallen gestegen.

3.2 AANTAL ZEUGENLIJNBEREN

De groep zeugenlijnberen vertegenwoordigt 6% van de berenstapel. Zowel het aantal zeugenlijnberen stamboek als het aantal zeugenlijnberen hybride kent in 2015 een absoluut dieptepunt.

De evolutie van het aantal stamboek zeugenlijnberen en het aantal hybride zeugenlijnberen is weergegeven in figuur 6.

Figuur 6. Evolutie van het aantal zeugenlijnberen stamboek en hybride van 2011 tot 2015

4 PRODUCTIE VAN VARKENSSPERMA

De cijfers over het aantal geproduceerde dosissen komen aan bod in punt 4, de cijfers over de aankoop in het buitenland in punt 5 en de cijfers over verkoop in binnen- en buitenland en gebruik op het eigen bedrijf in punt 6.

De cijfers van de spermacentra in tabel 3 geven het aantal dosissen weer van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015, verdeeld volgens ras.

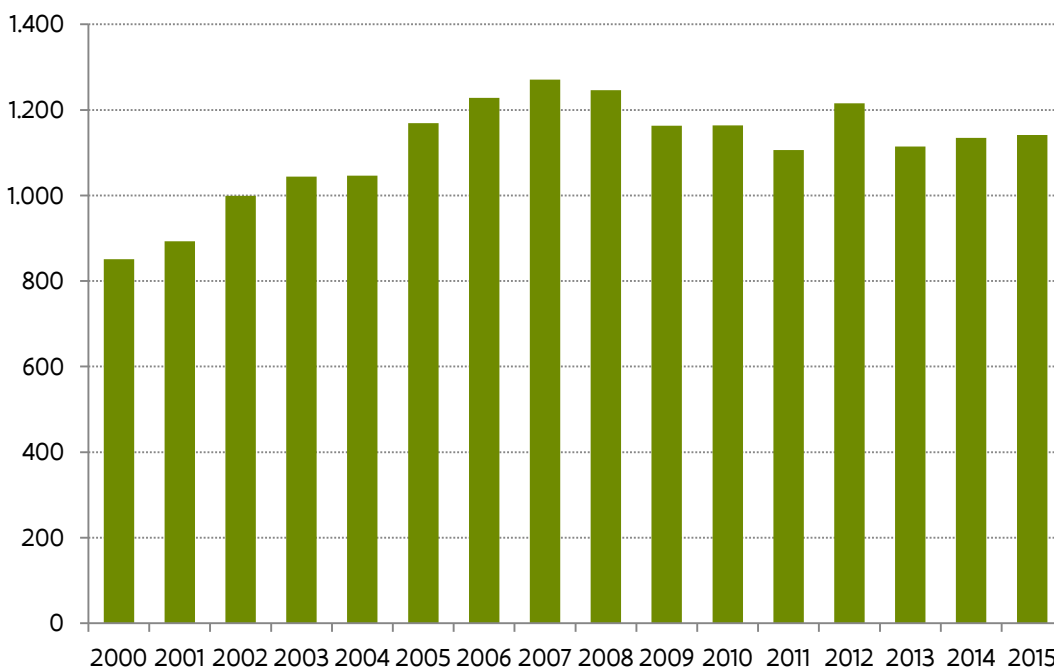
Naam ras of hybride	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen					
Piétrain (Belgisch)	1.729.596	1.560.513	21.812	5.553	0
Piétrain (Nederlands)	56.164	53.950	0	0	0
Piétrain (Frans/Duits)	153.965	123.425	20.072	398	0
Andere (Duroc, BL, andere)	49.878	39.369	0	310	0
Hybriden	463.985	302.733	133.583	3.610	20.220
Subtotaal	2.453.588	2.079.990	175.467	9.871	20.220
Zeugenlijnberen					
L (Large White)	9.600	4.989	0	33	86
C (Engels Landras)	4.666	2.279	0	2	107
D (Duits Landras)	400	181	0	0	26
I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	13.289	10.321	0	26	124
X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	3.029	2.449	0	0	179
N (Nederlands Landras)	650	423	0	0	0
R (Frans Landras)	6.862	3.736	0	28	64
K (Oostenrijks Landras)	0	0	0	0	0
andere landras	800	530	0	0	0
Hybriden	42.033	23.541	0	112	29.901
Subtotaal	81.329	48.449	0	201	30.487
Totaal	2.534.917	2.128.439	175.467	10.072	50.707

Tabel 3. Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

Het totaal aantal geproduceerde spermadosissen is in 2015 ongeveer 4,9% gestegen, van 2.417.547 in 2014 naar 2.534.917 in 2015. Het aantal geproduceerde dosissen houdt hiermee geen gelijke tred met de evolutie van het aantal zeugen. Volgens de statistieken van Statbel nam het aantal zeugen tussen 2014 en 2015 af van 447.099 naar 429.916. Dit is een daling met 3,84%. Het aantal zeugen werd vastgesteld in

november 2015. Aangezien het aantal zeugen in november 2014 hoger lag, mag worden verondersteld dat er in de periode van januari tot oktober 2015 meer zeugen in productie waren. De divergentie tussen de evolutie van het aantal geproduceerde dosissen en het aantal zeugen is in de realiteit wellicht minder groot. De daling van het aantal zeugen, die de vraag naar sperma bepaalt, wordt met een zekere vertraging vertaald naar een daling van het aantal geproduceerde dosissen. Dat komt overeen met de vaststelling, verder in dit rapport, dat het aantal niet gebruikte dosissen varkenssperma in 2015 is toegenomen.

Uit figuur 7 blijkt dat gemiddeld 1141 spermadosissen per jaar en per beer worden geproduceerd, opnieuw een lichte stijging ten opzichte van 2013 en 2014.

Figuur 7. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 2000

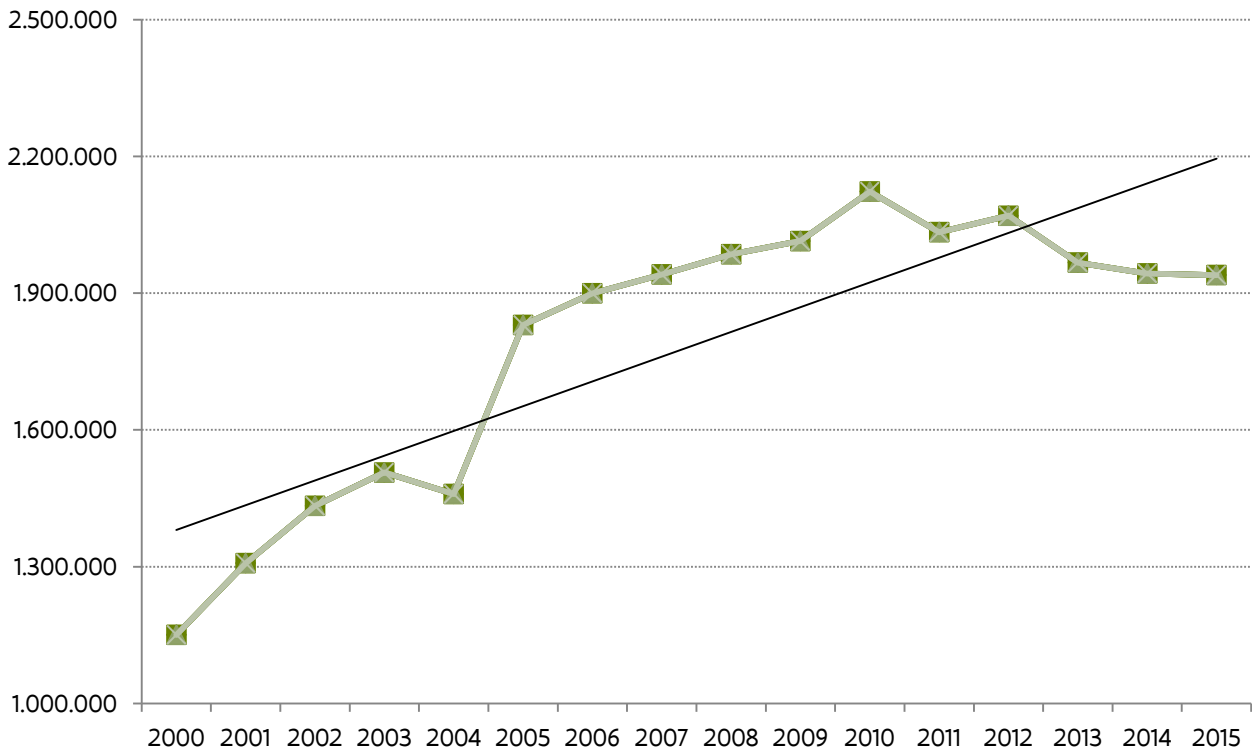
4.1 PRODUCTIE EINDBEERSPERMA

De evolutie van het geproduceerde aantal dosissen sperma van het Piétrainras is genoteerd in figuur 8. Het Piétrainras is de verzamelnaam voor Belgische, Nederlandse, Duitse en Franse raszuivere Piétrainberen. Alhoewel dat aantal dosissen van 2014 tot 2015 vrij stabiel bleef, daalde het aandeel van 84% in 2014 naar zowat 79% in 2015. De productie van sperma van de Belgische Piétrain is in 2015 met 5,25% gedaald, namelijk van 1.825.496 dosissen in 2014 naar 1.729.596 dosissen in 2015 of -95.900 dosissen. Dit is gedeeltelijk te verklaren doordat enkele Piétrainfokkers in 2015 overgestapt zijn naar een fokprogramma van een Nederlandse stamboekorganisatie. De Piétrainberen uit dat fokprogramma produceerden 56.164 dosissen. Aangezien de spermাপroductie van deze beren pas in de loop van 2015 is opgestart, gaat het hier niet over een volledige jaarproductie. Opmerkelijk is dat de productie van

dosissen afkomstig van Duitse en Franse Piétrain na de stijging van 2014, in 2015 opnieuw sterk is toegenomen: van 117.694 dosissen naar 153.965 dosissen, een toename van 36.271 dosissen.

Ook de productie van Durocsperma is in 2015 opnieuw toegenomen, van 40.373 dosissen naar 49.124 dosissen.

Na de daling in 2014 van de productie van dosissen sperma van hybride eindberen is het aantal dosissen in 2015 gestegen van 328.814 naar 463.985. De hybriden van het Gène+ fokprogramma laten de sterkste stijging noteren, van 148.187 dosissen in 2014 naar 222.737 in 2015.

Figuur 8. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij Piétrain van 2000 tot 2015

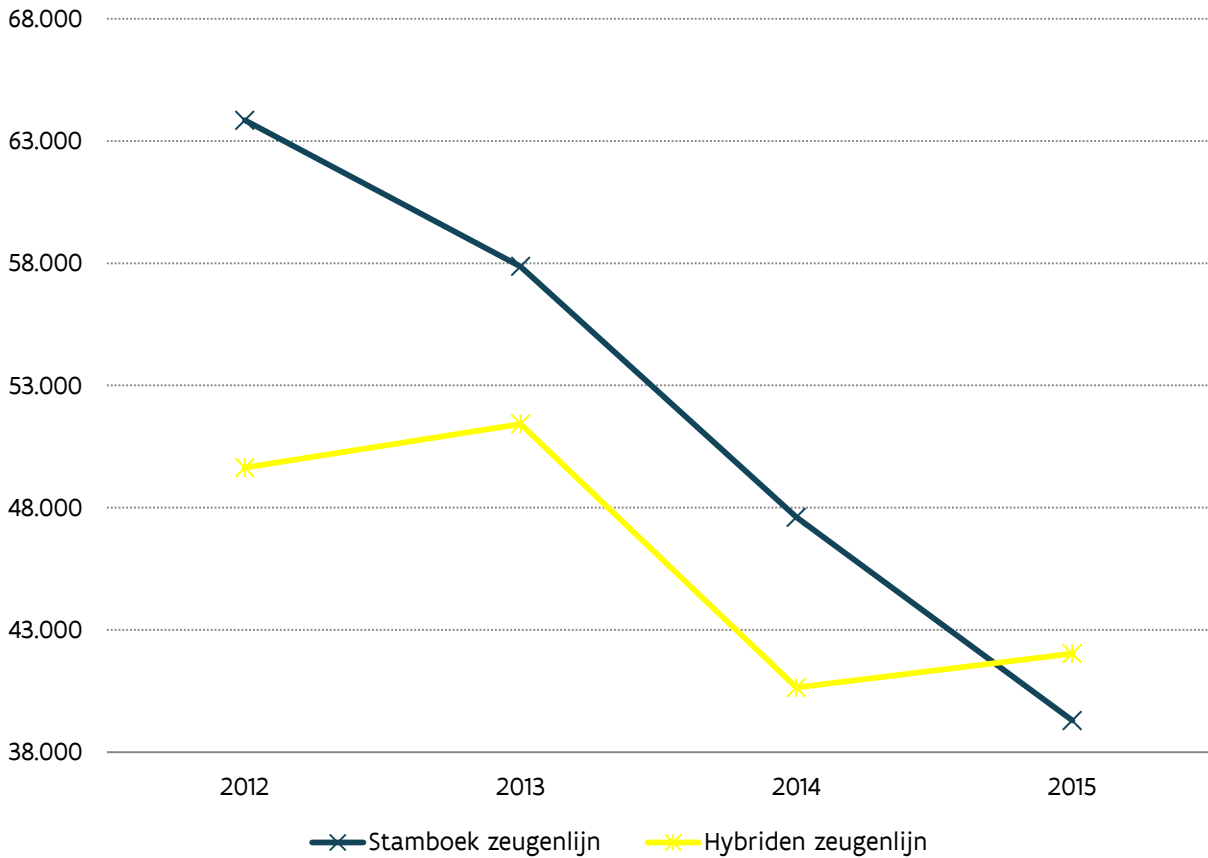
4.2 PRODUCTIE ZEUGENLIJNSPERMA

Onder 3.2. werd reeds vermeld dat het aantal zeugenlijnberen, zowel stamboek als hybride, in 2015 fors is gedaald van 190 naar 133 of -30%. Het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma is eveneens gedaald, namelijk van 88.256 dosissen in 2014 naar 81.329 in 2015 of -7.8%. In 2015 wordt een forse stijging van 66,3% genoteerd van het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per hybride zeugenlijnbeer: van 496 dosissen in 2014 naar 824 dosissen in 2015. De productie van het gemiddelde aantal dosissen per stamboek zeugenlijnbeer is met 8,8% gestegen, van 440 in 2014 naar 480 in 2015.

De productie van sperma van stamboek zeugenlijnberen daalt constant. Deze daling doet zich ook voor bij de hybride zeugenlijnberen, zij het in mindere mate en niet constant. Op het terrein vormt de permanente beschikbaarheid van sperma van zeugenlijnberen af en toe een probleem. Samenwerking

tussen centra kan aangewezen zijn om zeugenhouders tijdig de gewenste dosissen zeugenlijnsperma te kunnen leveren.

De evolutie van 2012 tot 2015 van het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma afkomstig van respectievelijk stamboek en hybride zeugenlijnberen is weergegeven in figuur 9.

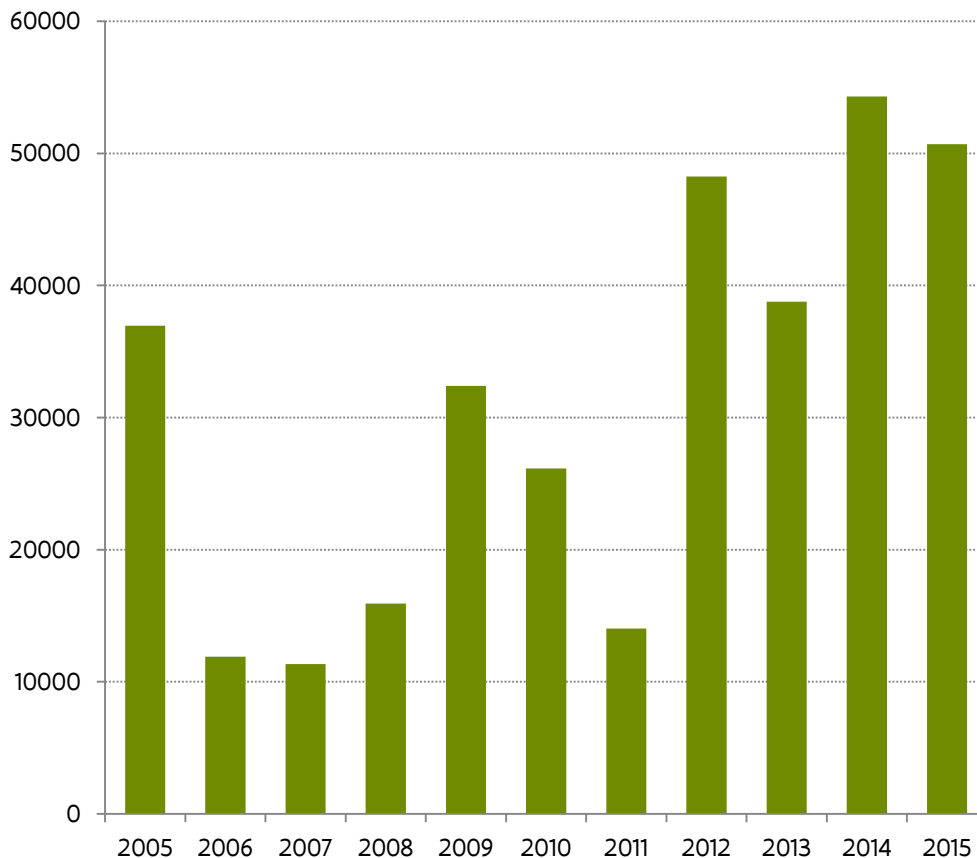
Figuur 9. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeugenlijnberen van 2012 tot 2015

5 AANKOOP VAN SPERMA IN HET BUITENLAND

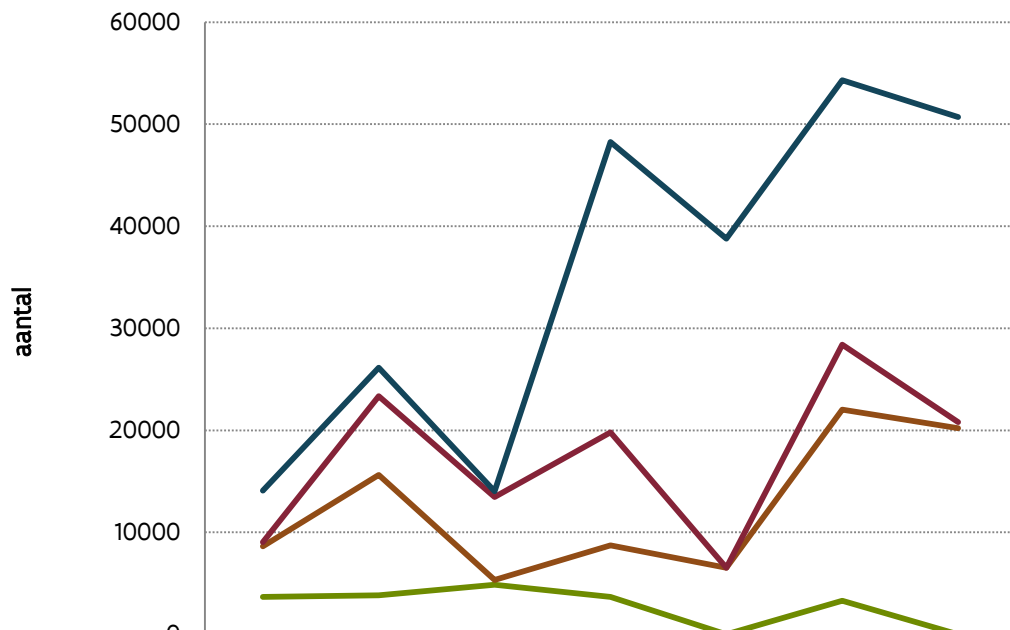
In 2015 werden 50.707 dosissen sperma aangekocht in het buitenland, een daling van 6,6% ten opzichte van het record in 2014.

Figuur 10. Evolutie aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2015

Uit analyse van de cijfers blijkt dat de aankoop van dosissen sperma van hybride zeugenlijnberen een stijging kende van 25.907 dosissen in 2014 naar 29.901 dosissen in 2015.

Het aantal aangekochte dosissen sperma van stamboek zeugenlijnberen kende een scherpe daling van 6.383 dosissen in 2014 naar 586 in 2015. Vorig jaar werden er geen dosissen sperma van eindberen stamboek aangekocht. Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen per berengroep is weergegeven in figuur 11.

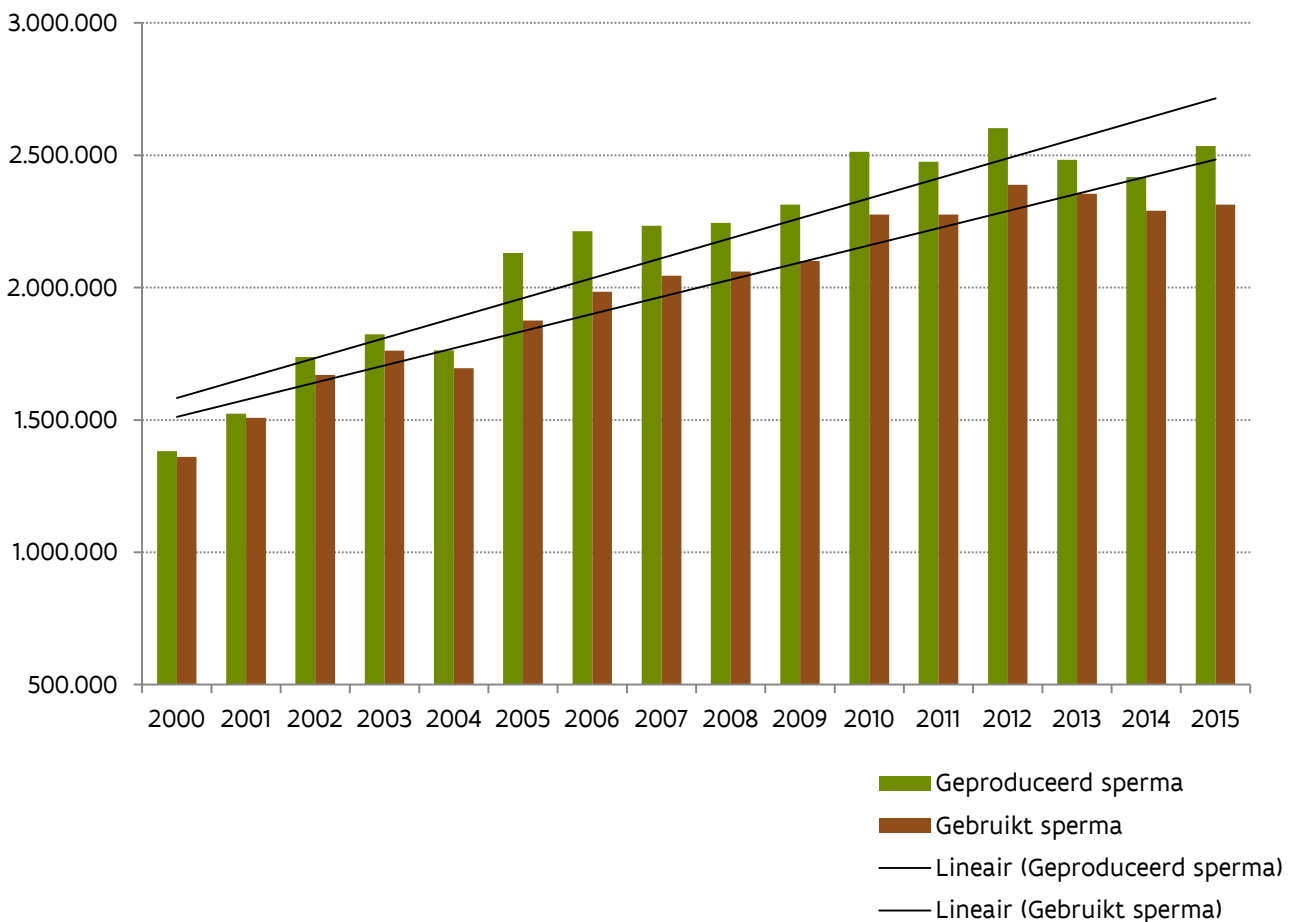
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hybriden zeugenlijnbeer	5044	2.817	570	28.459	32.263	25.907	29.901
Stamboek zeugenlijnbeer	390	7.695	8113	11.072	0	6.383	586
Hybriden eindbeer	4971	11.807	473	5.041	6.513	18.717	20.220
stamboek eindbeer	3670	3.829	4874	3.687	0	3.309	0

Figuur 11. Evolutie van de aangekochte dosissen in het buitenland van 2009 tot 2015 van eindberen stamboek en hybride en van zeugenlijnberen stamboek en hybride

6 GEBRUIK VAN DE GEPRODUCEERDE DOSISSEN

In 2015 werden 2.313.978 dosissen sperma gebruikt. Het aantal gebruikte dosissen is omschreven als de som van het aantal geproduceerde dosissen die in binnen- en buitenland werden verkocht en het aantal dosissen gebruikt op het eigen bedrijf. Figuur 12 toont het verloop van de geproduceerde en gebruikte dosissen sinds 2000.

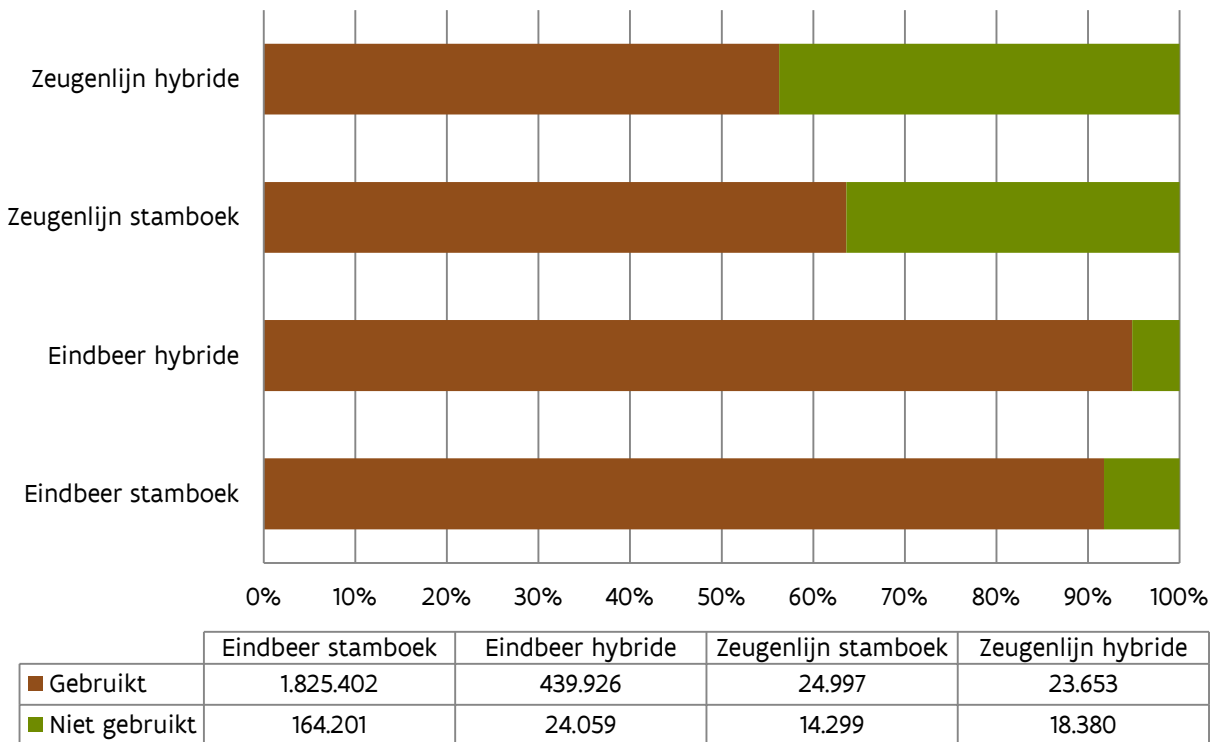
Figuur 12. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 2000

In 2015 werden 220.939 geproduceerde dosissen sperma niet verkocht of gebruikt, wat neerkomt op een effectief gebruik van 91,3%. Dit is een aanzienlijke daling ten opzichte van 94,7% gebruikte dosissen in 2014.

Er is een duidelijk verschil tussen het percentage effectief gebruikt sperma van de verschillende berengroepen. Dit wordt geïllustreerd in figuur 13. Bij eindberen stamboek en eindberen hybride wordt

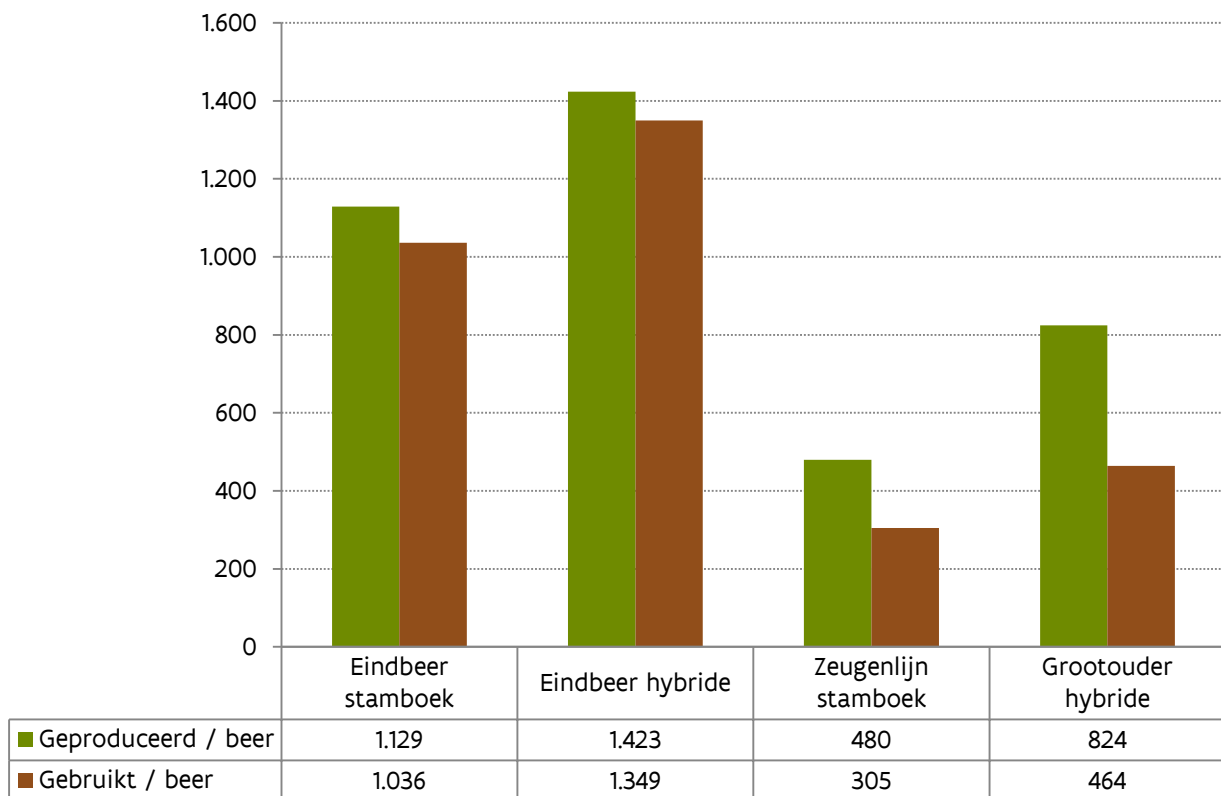

respectievelijk 91,8%, en 94,8% gebruikt, terwijl dit bij de zeugenlijnberen stamboek en de zeugenlijnberen hybride respectievelijk 63,6% en 56,3% bedraagt. Vorig jaar bedroegen de benuttingspercentages voor de groep zeugenlijnberen nog respectievelijk 71,5% en 68,1%.

Figuur 13. Overzicht van effectief gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen

Eindberen worden efficiënter ingezet dan beren van de zeugenlijn. Dit is ook zichtbaar in het aantal gebruikte spermadosissen per beer, zoals blijkt in figuur 14. Bij de eindberen werden gemiddeld 1.036 en 1.349 dosissen gebruikt bij respectievelijk stamboek en hybriden. Bij de zeugenlijn werden gemiddeld 305 dosissen gebruikt per stamboekbeer en 464 dosissen per hybride beer. Van het grote aantal geproduceerde dosissen sperma van hybride zeugenlijnberen blijft ruim 40% ongebruikt.

Figuur 14. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per beer

////////////////////////////////////

7 BELANG VAN DE SPERMACENTRA VOOR DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij kan worden ingeschat door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan de statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via FOD Economie en die worden gepubliceerd op de website Statbel.

(http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/economie/downloads/landbouw-_Landbouwgegevens_van_2015.jsp)

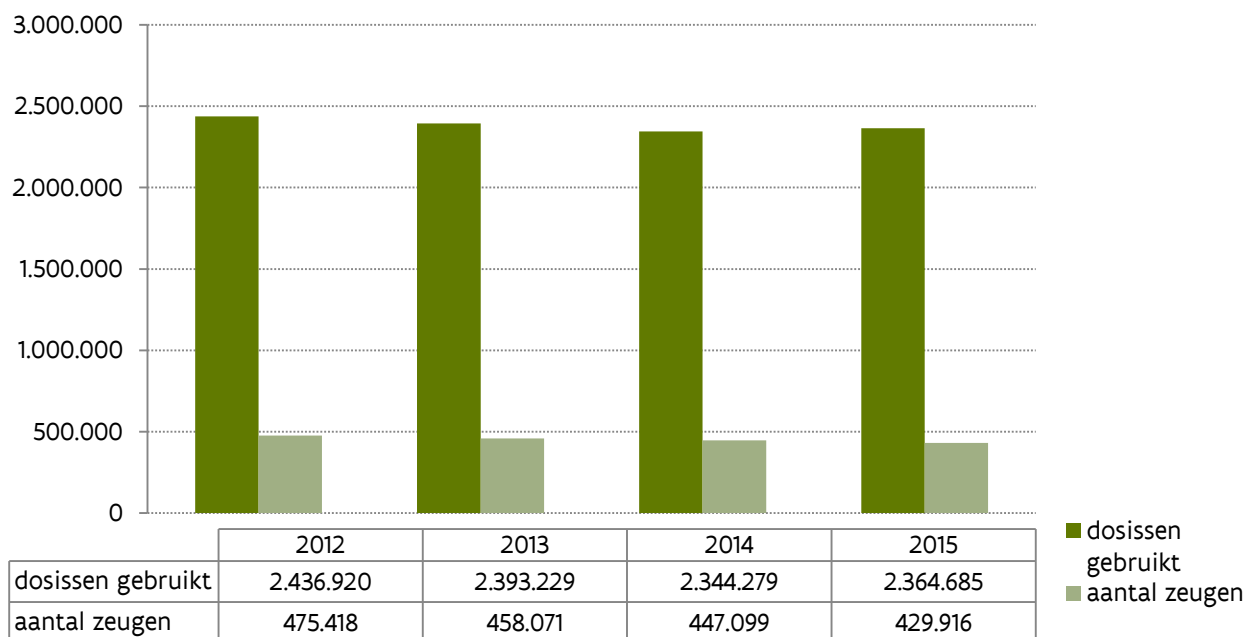
De referentieperiode voor het verzamelen van de gegevens werd in 2014 gewijzigd. Tot 2013 werd de maand mei als referentieperiode genomen. In 2014 werd de referentieperiode opgeschoven naar oktober/november. Dit is het gevolg van het vereenvoudigingsproces van de enquêtes van FOD Economie, en in het bijzonder van de afschaffing van de algemene landbouwenquête die traditioneel in mei werd gehouden. Bovendien worden de gegevens ook uit een andere bron gehaald. Voor de varkensstapel worden de gegevens uit Sanitel gebruikt, in combinatie met een enquête. Het totaal aantal varkens en de drie grote categorieën zijn afkomstig uit Sanitel. Voor de subcategorieën worden coëfficiënten toegepast binnen de categorieën “mestvarkens” en “fokvarkens”. Deze coëfficiënten zijn opgesteld op basis van een enquête bij een representatieve groep varkenshouders. Deze enquête heeft eveneens in november 2015 plaatsgevonden.

Voor 2012 en 2013 zijn er op Statbel gegevens vermeld die op vergelijkbare wijze werden verzameld als in 2014. Doordat de gegevensbronnen en de referentieperiode voor de dierlijke statistieken gewijzigd zijn, worden enkel de cijfers vanaf 2012 weerhouden voor de opmaak van de hiernavolgende grafieken.

Figuur 15 geeft het aantal gebruikte dosissen weer ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen.

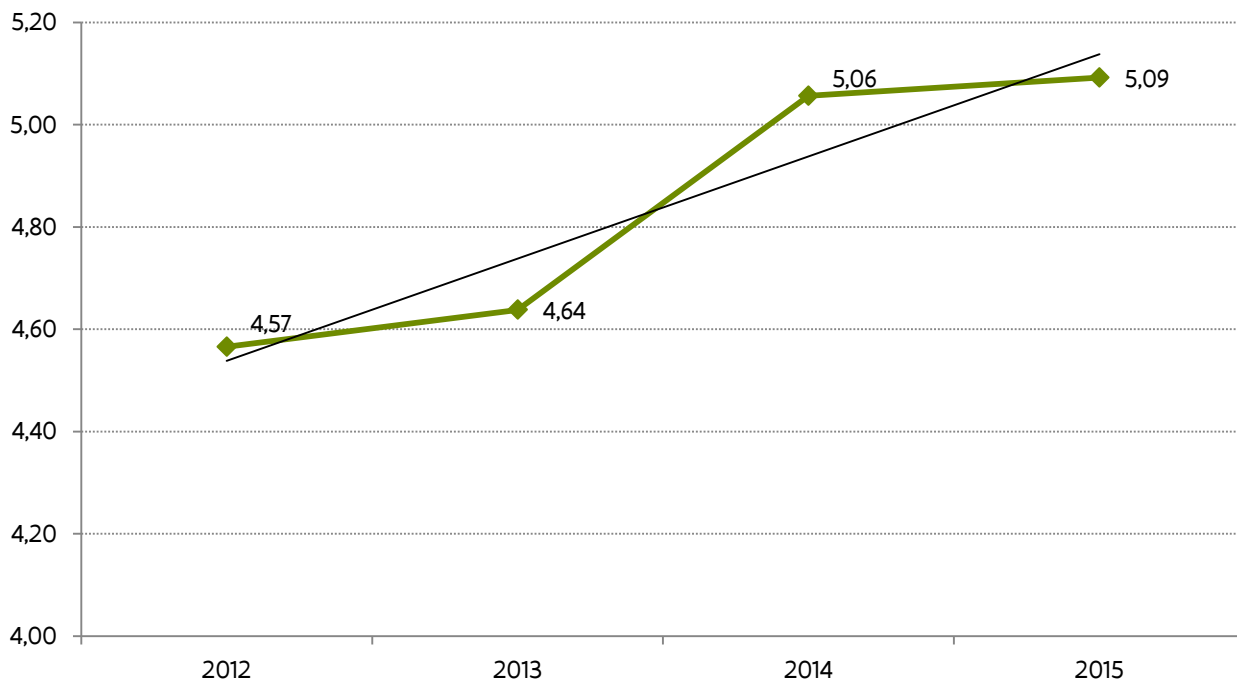
Het aantal gebruikte dosissen wordt gedefinieerd als de som van:

- ▶ de dosissen verkocht in het binnenland;
- ▶ de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf;
- ▶ de dosissen aangekocht in het buitenland.

Figuur 15. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2012 tot 2015 in vergelijking met het aantal zeugen

In 2015 is de verhouding van het gemiddeld aantal gebruikte dosissen per zeug per jaar licht gestegen van 5,06 naar 5,09.

Figuur 16. Evolutie van de verhouding van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug per jaar in Vlaanderen

Rekening houdend met enkele foktechnische kengetallen kan berekend worden hoeveel procent van de zeugen geïnsemineerd wordt met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Hierbij wordt sinds de opstelling van dit rapport rekening gehouden met: het aantal zeugen volgens Statbel, een worpindex van 2,2 per zeug/jaar, een herdekkingspercentage van 12% en 2 inseminaties per bronst. Zoals vermeld heeft Statbel de referentiedatum en de bron van de gegevens gewijzigd. Een vergelijking van het aantal zeugen volgens de 15-mei telling 2012 met het aantal volgens de november telling via Sanitel resulteert in een daling van 19.242 zeugen. De andere parameters, worpindex en % herdekkingen, werden getoetst aan de kengetallen zeugenhouderij die gepubliceerd zijn op de website van het varkensloket http://www.varkensloket.be/Portals/63/kengetallen_zeugenhouderij.pdf. Hierbij is gebleken dat de na te streven worpindex mag worden verhoogd naar 2,3.

Uit de theoretische berekening op basis van de nieuwe berekeningsmethode van het aantal zeugen en de worpindex van 2,3, kan worden afgeleid dat in 2015 98,84% van de zeugen in Vlaanderen werd geïnsemineerd met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Dit percentage is een overschatting van de realiteit. Mogelijk zijn een aantal dosissen in het buitenland aangekocht sperma opnieuw meegeteld in de dosissen die verkocht zijn in de centra. Deze dosissen worden bij deze berekening dubbel geteld waardoor het KI-aandeel wordt overschat. Wanneer alle in het buitenland aangekochte dosissen in mindering worden gebracht van het aantal in het binnenland verkochte dosissen, komt de berekening nog altijd tot het hoge KI-aandeel van 96,95%.

8 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector door:

- ▶ het erkennen van een vereniging voor het bijhouden van het stamboek van raszuivere fokvarkens en een register van hybride fokvarkens, alsook voor het uitvoeren van prestatieonderzoek, met name vzw Vlaamse Piétrain Fokkerij (VPF) en van een onderneming voor het bijhouden van een register van hybride fokvarkens, met name RA-SE Genetics;
- ▶ het toezien op de correcte uitvoering van het fokprogramma door de erkende organisaties;
- ▶ het subsidiëren van het opstellen en bijhouden van het stamboek, het prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen en het berekenen van hun fokwaardenschatting. In de selectiemesterij worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit en groeisnelheid en krijgen ze een fokwaardeschatting. Dit cijfer geeft de varkenshouders een idee over de economische waarde van de nakomelingen van een beer. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maand gepubliceerd op de website <http://www.vlaamsepietrainfokkerij.be> en via de landbouwpers
- ▶ in 2015 werd aan VPF crisissteun toegekend voor het uitvoeren van prestatieonderzoek in testbedrijven. Dit zijn praktijkbedrijven die hun zeugen laten insemineren met sperma van eindberen uit de Vlaamse wincentra voor varkenssperma en die bij hun nakomelingen in de kraamstal en de vleesvarkensstal gegevens verzamelen over reproductie en vleesproductie.

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra. In 2015 werd ongeveer de helft van de erkende centra bezocht. Vanaf 2014 worden de centra opgevolgd

op basis van een risico-analyse, waarbij rekening wordt gehouden met het resultaat van de opvolging van de centra de voorbije 3 jaar.

Daarbij voert de afdeling de volgende controles uit:

- ▶ bij de beren:
  - > aanwezigheid van het fokkerijcertificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
  - > toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
  - > afwezigheid van erfelijke gebreken.
- ▶ bij de opgeslagen dosissen sperma:
  - > de vermeldingen op het etiket: correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer;
  - > steekproefsgewijze controle van de identificatie door DNA-bepaling bij het sperma en de donorbeer.

De erkenning van de centra gebeurt sinds 1 januari 2011 op basis van het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. De erkenning van de centra is geregeld bij ministerieel besluit van 26 juli 2011. Bij ministerieel besluit van 5 juli 2014 werd een eerste centrum voor opslag van varkenssperma erkend en werden enkele benamingen of adressen van centra gewijzigd.

9 BESLUIT: ALGEMENE TENDENSEN

In 2015 waren 30 wincentra en 1 opslagcentrum erkend en actief in het Vlaamse Gewest. Er zijn opnieuw 6 centra met meer dan 125 beren. Hiemee is de in 2014 ingezette evolutie naar minder beren per centrum gekenterd. In een wincentrum zijn er gemiddeld 74 donorberen aanwezig.

Eind december 2015 waren er 2.221 donorberen in de centra, waarvan 2088 eindberen (94%) en 133 zeugenlijnberen (6%). Het aandeel eindberen stamboek (79%) is nagenoeg hetzelfde als in 2014 (81%). In 2015 zijn er naast de Piétrain beren van een Belgisch, Duits of Frans fokprogramma ook beren bijgekomen van een Nederlands fokprogramma. Opmerkelijk is de forse stijging van het aandeel eindberen hybride, 15% in 2015 tegenover 10% in 2014. Het aandeel zeugenlijnberen is afgenomen van 9% in 2014 naar 6% in 2015.

Ten opzichte van 2014 werden er van eindberen Belgische Piétrain in 2015 95.900 dosissen minder geproduceerd terwijl het aantal dosissen afkomstig van Duitse of Franse Piétrain is toegenomen met 36.271. De Piétrain beren uit het Nederlandse fokprogramma produceerden 56.164 dosissen. De hybride eindberen produceerden in 2015 135.171 dosissen meer dan het jaar voordien.

In 2015 daalde het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijn stamboek naar een nieuw dieptepunt van 39.296 dosissen of -17,5% ten opzichte van 2014. De productie hybride zeugenlijnsperma kende een lichte stijging. Om de zeugenlijnberen optimaal te benutten, lijkt het aangewezen dat meerdere centra afspraken maken om op elk moment te kunnen voldoen aan de vraag naar kwaliteitsvol sperma.

De aankoop van sperma uit het buitenland is in 2015 gedaald, zowel voor de eindlijn als de zeugenlijn en zowel voor de stamboekberen als de hybrideberen.

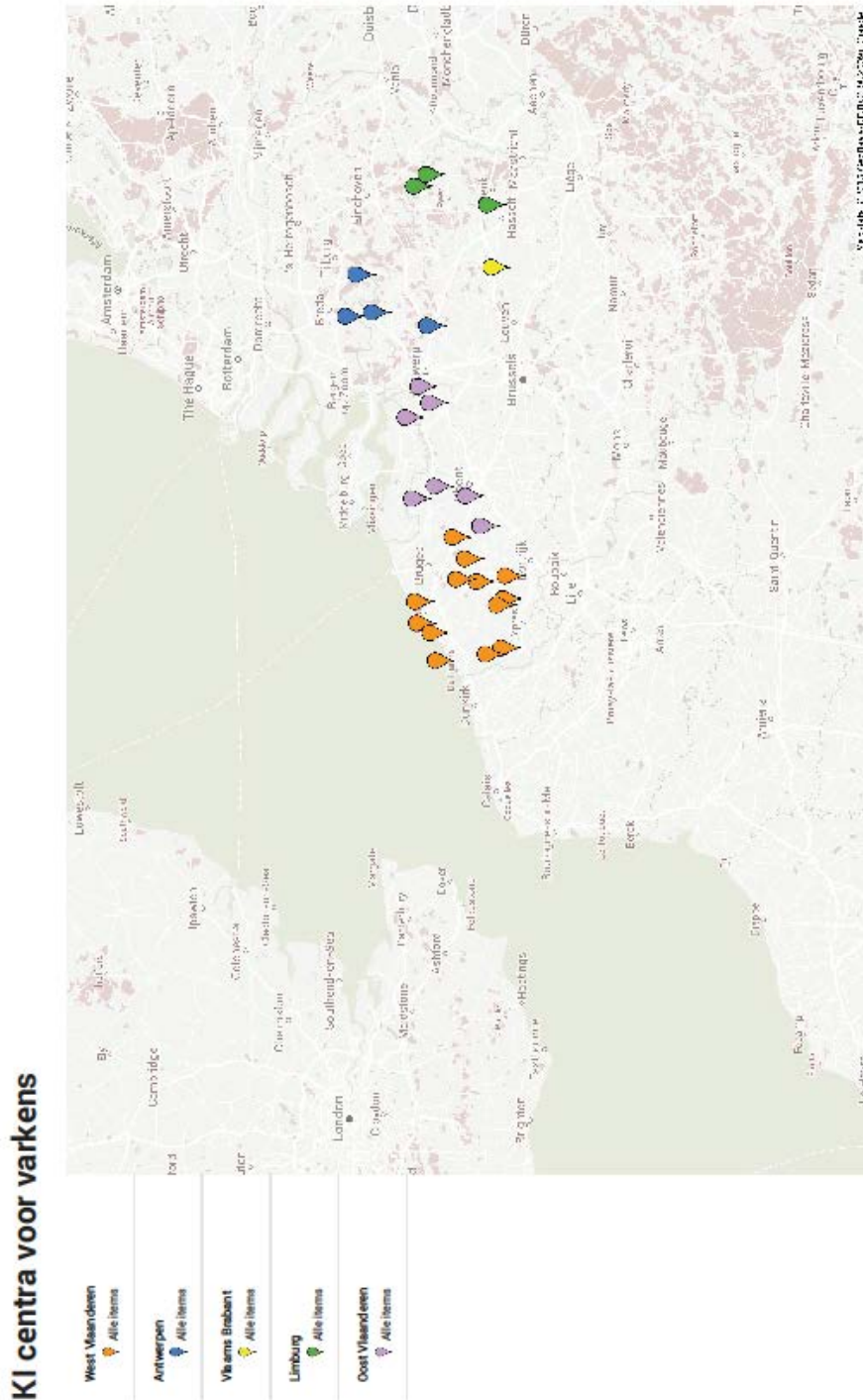
Een donorbeer produceerde in 2015 gemiddeld ruim 1.141 dosissen sperma, nagenoeg evenveel als in 2014. Voor de productie van fokzeugen, voornamelijk hybriden, insemineert de zeugenhouder zijn dieren zowel met sperma van zeugenlijnberen van een hybriden fokprogramma als met sperma van stamboekberen. Het totaal aantal gebruikte dosissen sperma van zeugenlijnberen zakte naar een absoluut dieptepunt van 48.650 dosissen in plaats van 72.533 dosissen in 2014, een afname van 33%.

In Vlaanderen zijn naar schatting ruim 9 op 10 geboren biggen afkomstig van een beer uit een erkend spermacentrum.

De uitbaters van de spermacentra leveren aanzienlijke inspanningen om beren aan te leveren met de gewenste genetische eigenschappen in het centrum. De erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze ter beschikking van de kopers van fokmateriaal. Op die manier vormen de fokbedrijven een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.

Bijlagen

1. Geografische spreiding van de erkende wincentra van varkenssperma

2. Lijst erkende win- en opslagcentra van varkenssperma met activiteiten in 2015

Centra erkend voor winning en opslag van varkenssperma
Datum lijst: 16 september 2015

Naam centrum	Naam erkenninghouder	Adres erkenninghouder	Postnr./gemeente Erkenninghouder	Tel/GSM	Fax
Luk VERMEIREN	VERMEIREN Luk	Bolksedijk 27	2310 RIJKEVORSEL	03 314 62 33	03 314 34 84
BROPA BVBA	BROPA BVBA	Eindsestraat 3	2321 MEER	03 315 00 51	03 315 44 13
GENETICS WEST NV	GENETICS WEST NV	Koekhoven 31	2330 Merksplas	09 388 61 65	09 388 53 30
Luc BAX	BAX Luc	Polderstraat 45	2381 WEELDE	0477 72 89 45	014 65 76 30
COMAV CV – KI-Bevel	COMAV CV – KI-Bevel	Carolusberg 2	2560 BEVEL	03 481 80 69	03 411 10 89
Bavo VANDEBROECK	VANDEBROECK Bavo	Diestsestraat 71	3470 KORTENAKEN	011 58 94 63	011 58 94 63
Ivan SCHURMANS	SCHURMANS Ivan	Diestsestraat 53	3470 KORTENAKEN	011 58 73 11	
RA-SE Genetics NV	RA-SE Genetics NV	Houbrechtsstraat 4	3590 DIEPENBEEK		
VARKENSZORG CV	VARKENSZORG CV	Kanonweg 8 Bus A	3950 KAULILLE	011 44 16 02	011 44 57 37
Rudi KUSTERS	KUSTERS Rudi	Hulbosstraat 4	3960 BREE	089 46 17 53	
NV CODIVAR	NV CODIVAR	Torhoutsesteenweg 10	8432 LEFFINGE-MIDDELKERKE	059 27 83 74	059 30 30 33
KI CENTRUM FEVERY Jan BVBA	KI CENTRUM FEVERY Jan BVBA	Rattevallestraat 19	8433 MANNEKENSVERE	058 23 34 93	058 23 34 93
Véronique VANDAMME	VANDAMME Véronique	Paddegatstraat 5	8460 OUDENBURG	059 26 53 54	059 26 50 17
NAERT-VANDER MEULEN BVBA	NAERT-VANDER MEULEN BVBA	Ieperstraat 220	8560 MOORSELE	056 50 04 19	056 50 06 96
Stefaan DELANGHE	DELANGHE Stefaan	Conterdijk 5A	8670 WULPEN	058 31 19 21	058 31 40 16
KI-CENTRUM BLOMME BVBA	KI-CENTRUM BLOMME BVBA	Tieltstraat 174	8740 PITTEM	051 46 43 44	051 48 17 72
Andy LEKENS	LEKENS Andy	Brandstraat 12	8755 RUISELEDE	051 68 81 89	051 68 69 65
CLINCKE Bart	CLINCKE Bart	Bruggesteenweg 114	8755 RUISELEDE	051 65 54 19	051 65 84 65
KI-CENTRUM LICHTERVELDE BVBA	KI-CENTRUM LICHTERVELDE BVBA	Vandewallestraat 13A	8810 LICHTERVELDE	050 21 74 08	050 21 74 12
Jan PONSARTS	PONSARTS Jan	Brugseweg 279	8920 LANGEMARK	057 48 74 39	057 48 74 52
GCV KI-CENTRUM D. CORNETTE	GCV KI-CENTRUM D. CORNETTE	Loviestraat 16	8970 POPERINGE	057 33 56 97	
KI-VANSTEENLANDT BVBA	KI-VANSTEENLANDT BVBA	Bankelindeweg 33	8972 KROMBEKE	057 40 04 68	057 40 11 95
Kris DESMYTTERE	DESMYTTERE Kris	Blokstraat 19	8972 PROVEN	057 38 81 03	057 40 11 03
PETER BONNY BVBA	PETER BONNY BVBA	Beselarestaat 187	8980 BESELARE	057 46 76 41	057 46 79 46
Tine VERMEULEN	VERMEULEN Tine	Mispelaarstraat 3A	8980 ZONNEBEKE	051 77 14 33	051 78 05 66
KI JANSSENS LV	KI JANSSENS LV	Veldstraat 275	9140 TEMSE	03 771 53 88	03 771 53 88
Karel VERSTRAETEN	VERSTRAETEN Karel	Hoogstraat 99	9150 BAZEL	03 774 21 87	03 774 21 87
KI DAELMAN BVBA	KI DAELMAN BVBA	Plasstraat 2	9170 ST-GILLIS-WAAS	03 707 00 77	03 707 00 77
Chris DE WISPELAERE	DE WISPELAERE Chris	Eeksen 11A	9940 EVERGEM	09 357 43 87	09 357 43 87
Luc INGELS	INGELS Luc	Krommeveldstraat 19	9971 LEMBEKE	09 373 87 74	

Centra erkend voor opslag van varkenssperma
Datum lijst: 16 september 2015

Naam centrum	Naam erkenninghouder	Adres erkenninghouder	Postnr./gemeente Erkenninghouder	Tel/GSM	Fax
THIENPONT Bart	THIENPONT Bart	Roskamstraat 90	9820 MERELBEKE	09 252 16 49	-

Tabellenlijst

Tabel 1. Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie.....	6
Tabel 2. Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum.....	7
Tabel 3. Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen).....	12

Figurenlijst

Figuur 1. Evolutie van het aantal beren vanaf 1996 tot 2015.....	8
Figuur 2. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride.....	8
Figuur 3. Evolutie aantal eindberen stamboek en hybride van 2011 tot 2015.....	9
Figuur 4. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Belgisch stamboek.....	10
Figuur 5. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Duits/Frans of Nederlands stamboek (BelPi) en het aantal Duroc beren.....	10
Figuur 6. Evolutie van het aantal zeugenlijnberen stamboek en hybride van 2011 tot 2015.....	11
Figuur 7. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 2000.....	13
Figuur 8. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij Piétrain van 2000 tot 2015.....	14
Figuur 9. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeugenlijnberen van 2012 tot 2015.....	15
Figuur 10. Evolutie aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2015.....	16
Figuur 11. Evolutie van de aangekochte dosissen in het buitenland van 2009 tot 2015 van eindberen stamboek en hybride en van zeugenlijnberen stamboek en hybride.....	17
Figuur 12. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 2000.....	18
Figuur 13. Overzicht van effectief gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen.....	19
Figuur 14. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per beer.....	20
Figuur 15. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2012 tot 2015 in vergelijking met het aantal zeugen.....	22
Figuur 16. Evolutie van de verhouding van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug per jaar in Vlaanderen.....	22

